

Kwetsbaarheid in de werkalliantie

We grepen in enkele workshops de tekst 'Putain, het is soms hard!' van Ann Clé aan om hierover met hulpverleners in gesprek te gaan. De tekst is ook verschenen in het tijdschrift Agora.

Putain, het is soms hard!

Inleiding

3 september 2015. Het schooljaar is net weer gestart, de Duivels spelen tegen Bosnië, het nazomert in Brussel. Bij Cachet vzw is het een drukte van jewelste: Kris grilt panini's, Sam bereidt een sollicitatiegesprek voor, Jozefien legt haar blonde lokken in de plooi. Tijdens het eten wordt gelachen en bijgepraat en klinkt met tussenpozen de deurbel. Steeds meer jongeren schuiven aan tafel. Ze komen uit Brussel, Antwerpen, Mechelen, ... en hebben allemaal ervaring in de jeugdhulpverlening.

Om 19u zijn we met 9: een gevarieerd groepje jongeren tussen 13 en 21 jaar. Die avond hebben we het over de job van begeleider in de jeugdhulp en proberen we ons in te leven in de rol van opvoeder. Verschillende thema's passeren de revue: van emoties tot burn-outs, en hoe die te voorkomen. In het midden van de tafel ligt een stapeltje kaartjes met vragen om het gesprek op gang te brengen. Maar die blijken niet echt nodig.

Dit artikel geeft een resumé van de avond: een overzicht van de meest relevante en frappante uitspraken, in alle openheid en zonder interpretatie, oordeel of besluit. We laten de woorden voor zich spreken. De fictieve namen kozen de jongeren zelf, en uiteraard kregen ook de begeleiders waarover sprake in de tekst, een andere naam.

"Ja, wij vertellen ook ons hele leven aan hen, dus ik vind ook dat dat van twee kanten mag komen."

Vinden jullie dat opvoeders het mogen laten merken als ze een lastige dag hebben? Of laten ze hun slecht humeur maar beter thuis?

Jessica "Ik vind dat ze wel mogen laten merken dat het hun dagje niet is, maar niet zodanig dat de kinderen er last van hebben. En wat ze zeker niet mogen doen, is hun humeur uitwerken op de gasten. Soms komt er wel eens iemand toe met een rothumeur, en loopt hij de hele dag op iedereen te zeuren en te roepen, zonder reden. Dan is het beter dat ze gewoon efkes zeggen: 'Het is mijn dag niet, maar ik ga toch mijn best doen'. Uiteindelijk doen wij dat ook de hele tijd, dus een opvoeder moet dat ook maar kunnen, vind ik. Ze mogen ons gerust vragen dat wij dan wat kalmer of rustiger zijn die dag."

Sam: "Ik heb al eens meegemaakt dat een begeleider zei: 'Ik heb echt geen zin om te praten vandaag'. Gewoon, omdat die slecht gezind was. Hij wilde efkes niks

zeggen (...). Voor mij was dat OK eigenlijk, geen probleem. Je weet dat je zelf ook wel eens van die dagen hebt.

Lyndsey: "Ja, als ik van school kom bijvoorbeeld, dan moet niemand tegen mij komen praten, want dan kan ik wel ontploffen. Maar als ik dan efkes kan relaxen, als ze mij efkes gewoon gerust laten, dan ben ik daarna al rap terug OK. En zo hebben sommige opvoeders misschien ook een ochtendhumeur of weetikveel."

En als het meer is dan gewoon een slecht humeur, als de begeleider bijvoorbeeld ruzie heeft gehad met zijn lief of echt een probleem heeft waar hij over piekert, vind je dat hij dat kan vertellen, of houdt hij die problemen beter voor zichzelf?

Sam: "Ja, het is misschien wel goed dat ge als begeleider sommige dingen vertelt. Ik ga nu niet zeggen dat ze echt heel persoonlijke dingen moeten vertellen, en ook niet zomaar aan iedereen. Maar van je individuele begeleider (IB) verwacht je toch dat die ook iets vertelt over zijn leven. Persoonlijke dingen delen, dat geeft vertrouwen. En wanneer je als begeleider iets geeft, dan geeft de ander iets terug natuurlijk. Dat is altijd zo."

Enis: "Ja, wij vertellen ook ons hele leven aan hen, dus ik vind ook dat dat van twee kanten mag komen. Maar dat betekent niet dat ik alles van hen wil weten."

Mike: "De relatieproblemen of seksproblemen van mijn IB wil ik wel weten, maar meer niet." (*gelach*) "Nee, serieus nu, ik bedoel: soms is het goed om erover te praten, maar het hangt er ook vanaf hoe persoonlijk het is (...). Als een begeleider mij zegt: 'Mijn vriendin heeft mij bedrogen'(...). Non merci, dat kan mij niet boeien! Maar andere dingen misschien wel."

Alicia: "Ik denk dat ze ook goed moeten nadenken over aan wie ze zo'n gevoeligere dingen vertellen. Als ze je nog niet goed kennen, dan weten ze ook niet of jij daarmee te vertrouwen bent. Daar kan je je wel in mispakken."

Atos: "Want ja, je kan begeleiders echt kloten met hun zwakke kanten, als je iets weet van hen waarover ze zich schamen ofzo (...). Da's hun eigen schuld: zij vertellen soms ook dingen verder over ons."

Lyndsy: "En bij jonge kinderen moet je ook nog wat opletten wat je vertelt. Op je 7 jaar ben je nog te klein om alles te kunnen begrijpen."

Jessica: "Maar als je een goede band hebt met je opvoeder en je kan het plaatsen, je bent daar rijp genoeg voor, dan is het goed dat soms eens iets vertellen over hun persoonlijk leven denk ik. Maar niet alles. Ze moeten niet heel hun verhaal doen bij de gasten he. Dat doen ze beter bij hun collega's, als ze tenminste een goede band hebben. Mijn begeleidsters vertellen mij soms wel dingen van thuis maar nooit echt héél privé. Een voorbeeld? Stel dat de vader van één van de opvoeders is overleden, dan gaan ze dat wel aan ons vertellen. Dat mogen wij wel weten, en dat vind ik niet meer dan normaal."

Jaqueline: "Ik vind het ook wel goed om dingen uit hun leven te weten. Ik denk nu bijvoorbeeld aan Ruben, een vroegere opvoeder van mij. Ik vroeg altijd aan hem: 'Wanneer ga je nu eindelijk kinderen maken?' En hij heeft mij dan eens verteld dat dat niet lukte. Tja, dat is ook een probleem he. Ik vond dat wel goed dat hij dat toen vertelde. Ik heb hem daar ook nooit mee gepest ofzo (...). Ook als ze gingen trouwen, dan vertelde hij dat ook. Zo'n plezante dingen dat mogen ze ook vertellen he. Het moet niet altijd hun miserie zijn."

"Het is normaal dat je niet overal tegen kan."

Als jullie zelf iets gevoeligs over jullie leven vertellen aan de opvoeders, wil je dan dat ze daardoor geraakt worden? Of is dat niet echt professioneel?

Jozefien: "Ik had zo'n begeleider en die probeerde altijd te lachen, maar toen ik mijn leven aan haar vertelde, dan begon zij opeens te wenen. Daardoor moest ik ook wenen. Dat maakte mij gewoon down dat zij haar gevoelens zo fel toonde. Zij was zoals ik: veel te gevoelig. En haar reactie maakte mij nog veel droeviger. Dus nee, ik vind niet dat ze altijd hun gevoelens moeten tonen."

Mike: "Ik heb net altijd een begeleider gewild die zich goed kan inleven. Daarmee bedoel ik dat, als je uw verhaal vertelt, dat ze toch min of meer emotioneel worden (...). Niet dat ze moeten beginnen bleiten he, dat nu ook weer niet, maar dat ze toch op een of andere manier 'geraakt' worden als je uw verhaal aan hen vertelt."

Enis: "Ja ik heb dat ook altijd gewild, zo iemand die mededogen heeft, of hoe noem je dat?"

Mike: "Medelijden niet he, dat wil ik sowieso niet, maar wel, tja, begrip ofzo."

Atos: "Daarom wou ik altijd een IB die ook zelf in een instelling heeft gezeten. Want ge kunt u niet voorstellen hoe dat is als je het niet zelf hebt meegemaakt. Allez je kunt u dat wel voorstellen maar het is toch helemaal anders dan. Ik wil liever iemand die zelf problemen heeft gehad dan iemand die er enkel over heeft geleerd maar er eigenlijk niets van kent, tu vois?"

Zouden jullie zelf goede opvoeders zijn? Wat lijkt je het moeilijkste aan de job?

Jaqueline: "Ha, ik weet dat ik een goede begeleidster zal zijn ze. Want ik studeer daar nu zelf ook voor. Ik heb de ervaring én ik volg de studies, dat is allebei belangrijk volgens mij. Maar ik denk wel dat ik het moeilijk zou hebben later als ik kritiek zou krijgen. Of als ze bijvoorbeeld zeggen: 'Ge zijt dik'. Dan zou ik het wel moeilijk krijgen, of uit mijn krammen schieten. Ik ben ook nog een mens met gevoelens he, en je moet niet alles zomaar pikken van de gasten ook niet. Want soms zijn wij zelf wel grof..."

Enis: "Ik zou het moeilijk vinden om autoritair te zijn, en dat moet soms wel."

Mike: "Ge wilt soms niet maar ge moet soms autoritair zijn..."

Atos: "Ik zou teveel medelijden hebben om een goede opvoeder te kunnen zijn denk ik. Ik zou mezelf in de plaats van de gasten zetten en dan zou ik alle regels breken denk ik, om alles te kunnen doen voor die jongeren. Ik ga dat nooit kunnen, ik ga nooit opvoeder worden, dat weet ik zo."

Lindsey: "Ik zou het moeilijk vinden moesten jongeren van mij te weten komen dat ik zelf in een instelling heb gezeten en dat ze dan ineens gevoelige dingen van mij zouden weten of vragen (...). Daar heb ik misschien wel wat schrik van, dat ik dan misschien wel instort, dat er van mijn hele moreel dan niks meer zou overschieten. Ik ben een gevoelig persoon dus geestelijk kan dat wel zwaar zijn. Ik zou dan denken van: 'Oei, hij heeft misschien wel gelijk' maar ik mag dat dan niet tonen en dat lijkt me heel moeilijk. Maar ik wil wel opvoedster worden (...). Als je zelf uit een instelling komt, dat kan goed zijn, maar ze kunnen dat ook wel tegen u gebruiken."

Jaqueline "Ja, daar moet je sterk genoeg voor zijn!"

Mike: "Als je ermee kunt omgaan, met uw eigen verhaal, dan is dat goed. Als je uw eigen ervaringen kunt vertellen zonder er zelf droevig van te worden, dan is dat geen probleem. Maar als je u er niet goed bij voelt, dan moet je daar niet over praten he, over wat je zelf hebt meegemaakt. Dat geldt voor iedereen."

Jozefien "Ik ben echt kei gevoelig dus ik zou dat echt nooit kunnen om opvoeder te zijn. Ik zou echt de hele tijd zitten wenen. Nee, ik ben echt té emotioneel en dat is niet goed."

Is dat erg, als een opvoeder moet wenen? Vind je dat een teken van zwakte?

(Instemmend) "Nee, dat vind ik niet." "Nee, het zijn ook maar mensen he."

Lindsey "Nee want als je alles opkropt, dan kan dat op een dag ontploffen, in de leefgroep of misschien bij hun eigen kinderen."

Jessica : "Ik vind het normaal dat ze soms ook tranen hebben. Ik heb ooit de gevoelige plek van mijn aandachtsofvoedster geraakt. Zij is echt heel vriendelijk voor mij maar op een bepaald moment was ik kei boos op haar. Ik ben toen ook agressief geweest. Zij is dan weggegaan om te gaan wenen, terwijl ze normaal bijna nooit moet wenen. Na een tijdje is ze dan naar boven gekomen, naar mijn kamer. Ik zat daar zo mijn tanden te poetsen en zij ging op mijn bed zitten. Ze heeft mij toen vertelt over wat ze voelde enzo, en dat vond ik wel leuk. Leuk is niet echt het woord maar je weet wat ik bedoel."

Jaqueline: "Het is zeker niet altijd de schuld van de begeleiders dat ze moeten wenen ofzo. Soms zoeken de jongeren het ook zelf. Het is normaal dat je niet overal tegen kan."

"Ik denk dat je soms bijna gaat zoeken naar hun gevoelens, om eens de echte mens te zien en geen robot die voor u staat."

Hebben jullie ooit al eens bewust een begeleider gekwetst of uitgedaagd?

Sam: "Ik heb eigenlijk nooit een begeleider gekwetst. Ik ben nen hele brave."

Atos "Ja, ik wel. Ik heb dat één keer met Lieve gedaan. Die had mij verteld dat ze pas ontmaagd was toen ze al in de twintig was. Toen ik daarna ruzie had met haar, heb ik gezegd: 'Ik kan wel begrijpen dat gij zo laat pas ontmaagd zijt, gij zijt zo lelijk, niemand wilde u'. Echt waar, dat heb ik gezegd. En zij was toen kei boos natuurlijk en heel hard aan het wenen enzo."

Mike: "Ik ken ook zo een opvoedster die eens iets heel gênants heeft gezegd, en dat gebruiken wij nog altijd tegen haar. En mag ik nog eens iets zeggen? Vrouwelijke begeleiders he, die kunnen heel moeilijk de mannelijke gasten aan. Waarom? Als wij lastig worden gaan wij vrouwen uitschelden. En wij kennen hun zwakke plekken. En dan worden ze gek."

Atos "Ofwel zeggen we dat ze dik zijn, ofwel dat ze lelijk zijn (...). Putain, ge weet niet hoe hard ik Lieve vroeger heb uitgescholden. Tu vois, ik heb zo gezegd tegen haar: "Ik weet perfect hoe uw leven eruitzag toen ge jong waart. Ge bent sowieso kei hard gepest geweest vroeger, ge hebt waarschijnlijk nooit vrienden gehad. En ge hebt zeker kei hard moeten werken om te staan waar ge nu staat, in deze stomme job van u!" Pfoew, ze is naar de bureau moeten gaan, ze heeft de deur op slot gedaan en ze heeft gewoon de hele avond geweend. Ja, putain, het is soms hard".

En waarom doe je dat dan? Doen jullie dat bij iedere opvoeder, zo pesten tot ze breken?

Alicia "Ik vind dat ze het soms zelf zoeken. Ik had zelf eens iets verteld tegen een opvoedster dat ze aan niemand mocht doorvertellen. Maar zij heeft dat niet voor zich kunnen houden, ik weet niet waarom (...). En toen heb ik ook verschillende dingen verteld die ik over haar wist, dingen over haar gezin enzo. Toen was zij ook aan het wenen. Maar ik deed dat ook omdat ik niet hou van die mevrouw. Ik ben gewoon zo: als ik iemand niet graag heb dan zal ik er alles voor doen om die weg te krijgen."

Mike "En je hebt altijd van die nieuwe begeleiders die er niets van kennen, 'mamma's-Kindjes' zal ik maar zeggen, die heel hard verwend werden vroeger en

dan in een instelling komen werken. Hen ga je nog meer gaan treiteren omdat je zoiets hebt van: 'Ze hebben het gewoon uit de boekjes geleerd'."

Mike "En het is niet alleen daardoor. Het is ook puur omdat ze niet weten hoe ze met ons moeten omgaan. We, enfin de meesten die in instellingen zitten, hebben rare dingen meegemaakt. En dan komt er nog een begeleidster bij die haar zegje wilt komen doen terwijl wij veel meer hebben meegemaakt dan zij in heel haar fucking leven."

Atos "Maar snapt ge: ge hebt een verschil in begeleidsters: ge hebt de echte begeleidsters en ge hebt de begeleidsters die zich zo proberen op te stellen als een opvoeder, die het volgens de boekjes doen, snapt ge? En die begeleidsters die dat doen, dat klikt niet en daarom gaan we die beginnen uitschelden enzo. De hele tijd stellen ze zich zo heel afstandelijk op, maar als je dan begint te schelden, dan gaan ze wél gevoelens hebben (...). Dat is raar he, als je u altijd zo onkwetsbaar opstelt (...). Ik denk dat je soms bijna gaat zoeken naar hun gevoelens, om eens de echte mens te zien en geen robot die voor u staat."

"Als je een band hebt met een opvoeder en ineens is die er niet meer, dan wil je wel weten wat er scheelt."

Soms komen opvoeders een tijdje niet meer werken, als ze een moeilijke periode hebben, of persoonlijke problemen. Wat vinden jullie daarvan?

(Door elkaar) "Vanaf je een burn-out hebt, vanaf je in de put zit, (...). Als je niet meer jezelf bent, dan kom je beter niet werken."

Alicia "Ja, vanaf het een tijdje duurt dat je je slecht voelt, zo'n drie, vier dagen (...) dan blijf je beter thuis."

Sam "Als je mentaal niet in orde bent, dan kunt ge echt niet in de leefgroep staan. Ik heb zo efkes stage gedaan en ik heb dat gezien bij iemand. Die had thuis problemen en die zat er echt wel onderdoor en die moest op ziekenverlof omdat die zijn werk echt niet meer kon doen. Dat is wel belangrijk: Eén, dat je de mentale druk aankunt, en twee, dat je thuis zelf niet teveel problemen hebt."

Lindsey "Bij ons is er ook eens een begeleidster twee weken thuis gebleven omdat ze problemen had. Ze hadden toen tegen ons gezegd dat ze efkes niet kon komen werken omdat ze niet goed in haar vel zat."

Jessica "Bij ons verzwijgen ze eigenlijk heel veel. Dan komt er plots iemand niet meer werken en dan stellen wij heel veel vragen. Maar soms duurt het heel lang voor ze terugkomen, en dan is het toch beter om er iets over te zeggen. Ik bedoel: als je een band hebt met een opvoeder en ineens is die er niet meer, dan wil je wel weten wat er scheelt."

Enis "Bij mij bijvoorbeeld werd er een begeleidster in elkaar geslagen door één van de jongeren en ze is dan, ja toch wel enkele maanden ofzo, niet meer komen werken. Ze is wel teruggekomen, maar ze is nu wel een beetje bang. Toch probeert ze te doen alsof er niets is gebeurd terwijl ik denk dat ze er beter wel over zou praten (...). Misschien niet in de groep, maar wel met de gasten apart."

Krijgen jullie graag wat uitleg als een opvoeder voor langere tijd thuis blijft?

Lindsey "Ja, ik wel. Ik zal daar dan wel hard mee inzitten, als ik weet dat het niet goed gaat met een opvoeder die ik graag heb, maar het is toch beter dat ze er iets over zeggen. Ze kunnen moeilijk zeggen: 'Ze is op vakantie'."

Jessica "Ja, maar wij moeten niet alles weten he. Soms kan dat ook gevoelig liggen en dan kunnen ze ook bijvoorbeeld zeggen: 'Ja, er is een probleem, maar ze zal daar later zelf wel over vertellen als ze dat wil'."

Alicia "Ja, ik zou dat ook wel willen weten waarom mijn opvoeder een tijd niet komt werken. Mijn opvoeder gaat nu voor twee weken weg, maar ze gaat gelukkige gewoon op vakantie."
(Gelach)

“Ik denk dat ze zich soms te goed voelen om hulp te zoeken omdat ze denken dat ze dat niet nodig hebben. Want zij zijn de hulpverleners.”

Hebben jullie een idee hoe begeleiders kunnen voorkomen dat ze zich zo slecht voelen bij hun werk dat ze moeten thuis blijven?

Enis "Als ze voelen dat ze het niet meer aankunnen, dan stoppen ze er gewoon mee, maar dat is ook niet altijd een oplossing."

Jessica "Ik vind: als ze problemen hebben, dan moeten ze daar eerst en vooral aan werken. En dat is moeilijk als opvoeder, want je werkt dan nog eens met kinderen en jongeren met problemen. Ik denk dat je daar wel van in de war kunt geraken."

Sam "Ik vind dat ze heel alert moeten zijn voor hun eigen gevoelens, en dus niet wachten tot ze een burn-out hebben vooraleer ze er iets aan doen. Vanaf ze beginnen te merken dat ze overdreven prikkelbaar worden, dan moeten ze daar toch bij stilstaan vind ik."

Jessica "Eigenlijk zouden gasten dat ook mogen zeggen tegen bijvoorbeeld de hoofdopvoeder, als ze merken dat één van de opvoeders veel te streng wordt, of altijd kwaad is ofzo. Ik vind dat wij zelf zo'n dingen mogen melden, want wij voelen dat aan en hebben er ook last van."

Sam "Ja, zeker! Dat vind ik ook."

Enis "Maar begeleiders hebben ook wel collega's he, dus die hebben wel mensen rondom hen (...). En iedereen heeft soms wel hulp en steun nodig, dus begeleiders zeker ook."

Zijn er nog andere zaken waar jullie aan denken? Andere dingen die ervoor kunnen zorgen dat begeleiders steviger staan en hun job met plezier kunnen blijven doen?

Alicia "Naar de Zumbales gaan? Ja, dat is toch ook een manier om kalm te worden he, en u af te reageren (...). Of boxen?"

Jessica "Dans kan ook helpen om u af te reageren op uw eigen manier, op een fysieke manier."

Sam "Of je kan voetbalsupporter worden, daar kan je u ook in afreageren."
(gelach)

Sam "Maar soms is er meer nodig denk ik. Het zou niet slecht zijn dat ze wat rapper naar een therapeut zouden gaan. Maar ik denk dat ze zich soms te goed voelen om hulp te zoeken omdat ze denken dat ze dat niet nodig hebben. Want zij zijn de hulpverleners."

Enis "Ik vind dat ze gratis hulp moeten krijgen van psychologen ofzo."

Mike "Maar ze moeten vooral ook elkaar wat steunen. Zelf met de collega's erover praten, of met de baas, en daarna desnoods met een psycholoog of met wie dan ook die daar geschikt voor is."

Is er nog iets dat je begeleiders zou willen aanraden of meegeven?

Alicia "Wees niet te kwetsbaar want dan kunnen ze met u spelen"

Sam "Maar ook niet te sterk want dan ben je te bezig."

Sam "En zet mijn telefoonnummer maar bij het artikel. Dan kunnen ze mij altijd bellen. Ik ben een goede psycholoog, bij mij kunnen ze altijd terecht."
(gelach)

Auteursgegevens

Ann Clé is mede-oprichter en bestuurder van Cachet vzw. Meer info over Cachet vzw op www.facebook.com/cachetvzw en op www.cachetvzw.be